

Pátrovics Péter⁸⁴⁰-- Pátrovics-Egri Éva⁸⁴¹: A térségi nyelvek és kultúrák ismeretének szerepe a versenyképesség növelésében különös tekintettel a lengyel lingvoreáliákra

Absztrakt: A Kelet-Közép-Európának nevezett terület egységes térségként való felfogásának egyik igen lényeges történelmi alapját az adja, hogy e népek körében közel azonos időben és hasonló körülmények között zajlott az a folyamat, amely a modern nemzetek létrejöttéhez vezetett. Bár a magyarok és más, alapvetően az indo-európaiak népes családjához tartozó kelet-közép-európai nemzetek között nem beszélhetünk a szó szoros értelmében vett nyelvi vagy származási rokonságról, mégis, az évszázadok óta tartó szoros együttélés, a sokszor közös történelmi sors hasonló tulajdonságok és magatartásformák megjelenését, Kiss Gy. Csaba szavaival élve „közös kulturális kód” kialakulását eredményezte. E „közös kódnak” számtalan nyelvi és kulturális megnyilvánulása fedezhető fel az egyes országokra jellemző országismereti tények, szakszóval: lingvoreáliák között. Ez a közös örökség azonban, amely a térség országai közötti gazdasági kapcsolatok szilárd alapja lehet, csak akkor a miénk, ha ismerjük. Előadásunkban a lengyel lingvoreáliákról szólnak majd részletesebben, aminek csupán az egyik oka a két nép újabb kori történelmének egyes bifurkációi ellenére is létező, közmondásos lengyel-magyar barátság. Legalább ugyanennyire lényeges a lengyel nyelvnek és kultúrának, illetve magának az országnak a kelet-közép-európai régióban betöltött fontos szerepe és azok a sikeres, mintaértékű stratégiák, amelyeknek alkalmazásával Lengyelország az uniós csatlakozás után emelkedő pályára állt, a válság ellenére is stabil maradt, sőt képes volt nem csekély mértékű gazdasági növekedést is felmutatni. Mai, egyre több veszélyt és bizonytalanságot hordozó világunkban nem lehet eléggé hangsúlyozni a térségi együttműködés fontosságát az Európai Unión belül, különös tekintettel e térségi együttműködés érdekérvényesítő potenciáljára a globális nemzetközi térben. A kelet-közép-európai regionális együttműködés (és az ehhez szorosan kötődő magyar érdekérvényesítés) azonban nem elképzelhető a regionális nyelveket beszélő és a hozzájuk kötődő kultúrákat behatóan ismerő, felkészült szakemberek nélkül.

Bevezető

A Kelet-Közép-Európának nevezett terület egységes térségként való felfogásának egyik igen lényeges történelmi alapját az adja, hogy e népek körében közel azonos időben és hasonló körülmények között zajlott az a folyamat, amely a modern nemzetek létrejöttéhez vezetett. Bár a magyarok és más, alapvetően az indo-európaiak népes családjához tartozó kelet-közép-európai nemzetek között nem beszélhetünk a szó szoros értelmében vett nyelvi vagy származási rokonságról, mégis, az évszázadok óta tartó szoros együttélés, a sokszor közös történelmi sors hasonló tulajdonságok és magatartásformák megjelenését, Kiss Gy. Csaba szavaival élve „közös kulturális kód” kialakulását eredményezte. E „közös kódnak” számtalan megnyilvánulása fedezhető fel az egyes országokra jellemző országismereti tények, szakszóval: lingvoreáliák között. Ez a közös örökség azonban, amely a térség országai közötti gazdasági kapcsolatok szilárd alapja lehet, csak akkor a miénk, ha ismerjük. Előadásunkban a lengyel-magyar barátságot megalapozó történelmi előzményekről, ezt követően pedig a mai Lengyelországra vonatkozó, néhány nyelvi-országismereti tényről, ún. lingvoreáliáról szólnak majd részletesebben. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy hasznos tudatosítani a lengyel nyelvnek és kultúrának, illetve magának az országnak a kelet-közép-európai régióban betöltött fontos szerepét, valamint felhívni a figyelmet azokra a sikeres, mintaértékű stratégiákra, amelyeknek alkalmazásával

⁸⁴⁰ Dr. habil, ELTE BTK Szlav és Balti Filológiai Intézet, Lengyel Filológiai Tanszék, Múzeum körút 4/D, H-1088 Budapest, Magyarország, e-mail: patrovics.peter@btk.elte.hu

⁸⁴¹ Dr., UNIQA Biztosító Zrt., Róbert Károly krt. 70-74., H-1134 Budapest, Magyarország, e-mail: eva.egri@uniqa.hu

Lengyelország az uniós csatlakozás után emelkedő pályára állt, a válság ellenére is stabil maradt, sőt képes volt nem csekély mértékű gazdasági növekedést is felmutatni. Fontos egyúttal ráirányítani a figyelmet Lengyelországgal kapcsolatban azokra a területekre is, amelyek Magyarország számára felvevőpiacot jelentettek a múltban és jelenthetnek a jövőben is.

A lengyel-magyar kapcsolatok történelmi eredői

Ha a lengyel-magyar barátságról kívánunk – *lehetőség szerint objektív* – képet kapni, akkor annak alapjához, történelmi gyökereihez kell visszanyúlnunk, azokhoz a momentumokhoz, amikor meghatározó (vagy kevésbé meghatározó) szerepet játszottunk egymás történelmében.

A lengyel és a magyar nép (kultúr)történetét összekötő pont szép számmal van, s akad néhány, a ma történelmét meghatározó momentum is. Mindez az európai történelemben persze nem kivételes jelenség, ugyanezt joggal el lehetne mondani akár horvát-magyar vagy osztrák-magyar vonatkozásban is. Áttekintésünket célszerű a dinasztikus kapcsolatokkal indítani, ám előtte ki kell még térni arra, hogy Koperski és más régészek kutatásaik során Przemysl térségében Árpád-kori sírokra bukkantak. Ezek a honfoglalás kori, vagy azt megelőző korból származó leletek azt igazolják, hogy a lengyel-magyar kapcsolatok talán nem is 1000, de legalább 1100 évesek. Valahol itt lehet az eredője annak is, hogy a lengyelek mitikus ősatyjának, Lechnek az utódait, a lechitákat vagy lendzsiceket mi magyarok – sok Nyugat-Európában beszélt nyelvtől eltérően (de hasonlóan több keleti-európai néphez) – lengyeleknek nevezzük. Ez a név a magyarban régebbi vélekedés szerint óorosz eredetű, az újabb kutatások azonban azt látszanak valószínűsíteni, hogy közvetlen lengyel átvétel: a **lędo* 'irtványföld' szóból származik. Pusztán dinasztikus-hatalmi érdekekből egymással gyakran összefonódó, az adott korban lényegesnek számító történések okán eltérbe került és (egyébként joggal) közösnek tartott alakokat a régebbi korokból sokat ismerünk. Nincs ez másként lengyel-magyar vonatkozásban sem. Kezdhetjük a sort Adelajdával, Ziemomysł lengyel fejedelem lányával, aki Géza fejedelem második felesége volt, s akitől Gézának sok gyermeke született (legalább öt leány és egy fiú). Géza egyik lánya, Judit viszont éppen az első lengyel koronás főhöz, Bátor Boleszlóhoz (992-1025) ment nőül, aki a mi államalapító István királyunk kortársa volt. Az első lengyel szent vértanú, Adalbert, Vajkot – a későbbi I. Szent Istvánt – megkeresztelő prágai misszionárius, szintén igen fontos szereplő, akinek személye már az államiság kialakulásának ebben az igen korai időszakában is összekötő kapocs a két nemzet történelmében. II. Meskó lányát a hagyomány szerint a fiatalon, tragikus körülmények között elhunyt Imre hercegnek szánták feleségül, aki igen gyakran járt vadászni Lengyelországba, talán épp a mai Szentkereszt vajdaság területére. (Itt jegyezzük meg, hogy a vajdaság elnevezésének alapjául is magyar vonatkozású legenda szolgált.) Amikor aztán I. István halála után Orseolo Péter került a magyar trónra, az Árpád-házi hercegek, - András, Béla, Levente - Lengyelországban kerestek menedéket. II. (Merész) Boleszló (1058-1079) is rokoni kapcsolatban állt az Árpád-házzal, ő segítette trónra I. Bélát. Ő volt, aki meggyilkoltatta Szaniszlót, a szentéletű krakkói püspököt, és amikor szörnyű tette kiderült és menekülni kényszerült, egy ideig Magyarországon bujkált, mielőtt az ausztriai Ossiach bencés rendházába állt volna barátnak. Szent László királyunk (1077-1095) is Lengyelországban született az 1040-es évek elején I. Béla fiaként, édesanyja a Piast házból származó Rycheza Erzsébet volt, és 1048-ig ott is élt. Neve a lengyel *Władysław* (Ulászló) név változata, jelentése a 'dicsőség bírója, bírd a dicsőséget, légy dicsőséges!' szláv kívánságnév. Lengyelországi tartózkodásának emléke egy korai lengyel forrásban is megmaradt, de következményeiben eltúlzott formában: "*Ulászló gyermekkorától Lengyelországban nevelkedett, és mintegy erkölcsre és életvitelére nézve is lengyellé vált.*" Ezért tartják a Magyarországon élő lengyelek 1996-tól június 27-én, László napon országos ünnepüket, kőbányai templomukat is Szent László tiszteletére szentelték fel. 1239-ben, IV. Béla király egyik leánya, (az előbb boldoggá, majd II. János Pál pápa által nemrég szentté avatott) Kinga feleségül ment Lesek fiához, Szemérmes Boleszló (1243-1279) szandomíri és krakkói fejedelemhez és szüzességét megőrizte férje oldalán is, másik leányát, Jolánt (*Jolanta*) Ájtatos Boleszló vette nőül. III. András a magyar trónért vívott küzdelem idején szintén a lengyeleknél keresett menedéket, és a kujáviai fejedelem, Ziemomysł Fennena nevű

lányát vette feleségül, aki azonban 1295-ben elhunyt, testét valószínűleg a budai minoritáknál, vagy a nyúlzigeti (mai Margitsziget) kolostorban helyezték örök nyugalomra. Az Anjouk, és később a Jagellók kora a lengyel történelemnek is kiemelten fontos korszaka. Erre a korszakra esik a pusztán gazdasági okokra visszavezethető 1335-ös Visegrádi Királytalálkozó, amikor Magyarország, Csehország és Lengyelország uralkodói Visegrádon (*Wyszehrad*) találkoztak a három ország közös kereskedelmi érdekeinek védelmében. E találkozó szolgált történelmi előzményül és hivatkozási alapjául az ún. „visegrádi országok” közép-európai rendszerváltások után indult együttműködésének. A lengyel történelemkönyvekben Lengyelország újraegyesítéséhez kapcsolódóan a király, Łokietek Ulászló (1306-1333) neve mellett arról is olvashatunk, hogy magyar segítséggel jutott trónra, s hogy leányát, Erzsébetet, Károly Róbert Anjou-házból való királyunk vette nőül. Nagy (III.) Kázmér halála után a lengyel trón unokaöccsére, az Anjou-dinasztiából származó Nagy Lajosra szállt (akit a lengyelek csak Magyar Lajos (*Ludwik Węgierski*) néven ismernek). El kell mondani, hogy Nagy Lajos alakja a lengyel történetírásban nem túl pozitív, ez mutatkozik meg Nagy Lajos lengyel nevében, a Magyar Lajosban is, mely jelző arra utal, hogy a király számára Lengyelország csak másodlagos szerepet játszott, elsősorban a magyar érdekeket tartotta szem előtt. Nagy Lajos kisebbik leánya, a mindössze tizenegy évesen megválasztott Hedvig (*Jadwiga*), Jagelló Ulászló felesége azonban máig igen népszerű a lengyelek körében, akik középkori történelmük egyik legjelentősebb alakjaként tartják őt számon, tetteit számos legenda örökíti meg. Hedvig viszont sokkal inkább kötődik a lengyel történelemhez, mint a magyarhoz, mivel alakja Magyarországon csaknem ismeretlen. Ebben az időszakban virágzik a Hedvig aranyaiból támogatott, Jagelló Ulászló által 1400-ban újjáalapított Jagelló Egyetem. Számos kiváló magyar diák tanult ott, pl. Bakócz Tamás későbbi esztergomi érsek, Werbőczy István, a magyar középkori jogrendszer kodifikátora, Temesvári Pelbárt későbbi ferences szerzetes és nagyhatású egyházi író, prédikátor, aki az egyetemen szerzett baccalaureusi fokozatot vagy Balassi Bálint, németből fordított könyve, a „Beteg lelkeknek való füves könyvecske” (*Zielnik dla chorej duszy*) Krakkóban jelent meg 1572-ben. Hedvig férje, Jagelló Ulászló, aki 1410-ben döntő győzelmet aratott a Német Lovagrend fölött, 1412-ben Luxemburgi Zsigmond királyunk meghívására Magyarországra érkezett. A két király ellátogatott Tokajba, vadászott a Hortobágyon, útjuk végcélja azonban Nagyvárad volt, ahol együtt imádkoztak Szent Lászlónak, Jagelló Ulászló védőszentjének a sírjánál. Ha igaz, hogy a lengyeleknek Nagy Lajos királlyal nem volt túl sok szerencsájük, akkor még inkább igaz, hogy a magyaroknak a Jagelló királyokkal még kevesebb szerencsájük volt: III. (Várnai) Ulászlóra (III. *Władysław Warneńczyk*) – a magyar trónon I. Ulászló – jószerével csak a vesztes várnai csatában bekövetkezett korai halála miatt emlékszik a történelem; a Mátyás királyra támadó, trónkövetelő Jagelló Kázmér pedig nemigen nevezhető a lengyel-magyar barátság feltétlen hívének; a közbeszédben csak „Dobrze Lászlóként” emlegetett II. Ulászlónál gyengébb kezű uralkodót keveset ismer a magyar történelem; a fiatalon elesett II. Lajos nevével pedig a nemzeti sorstragédiának beillő, katasztrófális mohácsi csatavesztés asszociálódik. Jagelló Lajos halála Mohácsnál egyúttal azt is jelentette, hogy Magyarország és Csehország trónja a király hűgára, Annára szállt, aki Habsburg Ferdinánd felesége volt. Így a Habsburgok megszerezték, a Jagellók azonban elveszítették a magyar trónt. A mohácsi csatával kapcsolatban érdemes még elmondani, hogy Mohácson 1931 augusztus 29-én lengyel sasos oszlopot lepleztek le annak az 1500 mások szerint 3000 (a pontos adatok nem ismertek) lengyelnek az emlékére, akik ott bizonyos Gnojewski vezetése alatt 405 évvel azelőtt életüket áldozták a magyar határok védelmében. Mohácsnál lengyel katonák is harcoltak tehát a török ellen a magyarokkal vállvetve, nem is kevesen. Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király szintén azokra a történelmi személyiségekre lehet példa, akik szorosabban kötődnek a lengyel történelemhez, mint a magyarhoz. Alakját és uralkodásának időszakát a lengyel történetírás egyértelműen pozitívan ítéli meg. Báthory (1533-1586), akinek egy időre sikerült kaotikus állapotából kimozdítani a Lengyel-Litván Köztársaságot igen sikeres uralkodó volt. Több háborút is folytatott az oroszok ellen (1579-1581), legyőzte Rettegett (IV.) Ivánt. Miközben a folytonos háborúskodás nagyon sok energiáját lekötötte, Erdélyben és Lengyelországban is igyekezett megerősíteni a központi hatalmat. Magyar mintára szervezte át a hadsereget: huszárság, gyalogosok, hajdúk (a nevével fémjelzett korszakban a lengyel szókinccs több magyar elemmel is gazdagodott, ekkor került be a

katonáskodással, illetve a ruhaviselettel kapcsolatos magyar szókinccs a lengyel nyelvbe (pl. *dobosz* ‘dobos’, *gierniek* ‘apród’, *hajduk* ‘hajdú’, *harcować* ‘harcol’, *karwasz* ‘karvas’, *kord* ‘kard’, *orszak* ‘menet’, *szereg* ‘sereg’, *szyszak* ‘sisak’ a krakkói Mária-templom tornyából máig óránként felhangzó kürtszó, a hejnał (vö. magy. ‘hajnal’) is egy Báthory korabeli dallam). Báthory István erdélyi fejedelem valóban sikeres lengyel király (a lengyel történelem talán legsikeresebb királya volt), sokat tett a kultúráért is, ő alapította pl. a Vilnai Egyetemet, hódításai azonban nem bizonyultak tartósnak. Norman Davies *Lengyelország története* című művében néhány mondatban lényegretörően vázolja a magyar kapcsolat fontosságát a lengyel történelemben, kitérve a Jagellókra és Báthory jelentőségére, s rávilágítva egyben a közmondásos lengyel-magyar barátság lehetséges történelmi okaira is: “A Jagelló királyok alatt a magyarokkal kötött szövetség a lengyel külpolitika egyik sarokköve volt. 1440-1444-ben, majd 1490-1516 között lengyel fejedelmeket emeltek a magyar trónra. 1576-1586 között egy magyar fejedelem, Báthory István lett a lengyel történelem legsikeresebb királya. A közös félelmek azonos reakciókat váltottak ki. Az erős vonzódás és a személyes kapcsolatok azt követően is megmaradtak, hogy a politikai együttműködés már lehetetlenné vált. Lengyelország felosztásában Magyarország korábbi sorsa tükröződött. A részleges magyar talpra állás az 1867 utáni dualista korszakban egybeesett a részleges galíciai lengyel újjászületéssel” (Davies 2006: 100, 103-104). A svéd betörés, az „özönvíz” (lengyelül: *potop*) időszaka (1648-1668) alatt a svédekkel együtt II. Rákóczi György csapatai is benyomultak Lengyelországba, Krakkóba, és feldúlták, végigfosztogatták a várost. Szomorú fejezete ez a lengyel-magyar kapcsolatoknak, amelyben a magyarok meglehetősen dicstelen szerepet játszottak. A Rákóczi család már korábban is pályázott a lengyel trónra, a lengyel protestánsok támogatásával. Rákóczit a svédek elhagyták, Erdélybe a törökök törtek be, ő maga a törökök elleni harcban esett el. Később I. Péter orosz cár a küzdelemben II. Rákóczi Ferencet támogatta a lengyel trónért vívott politikai csatározásban. (A kuruc szabadságharc résztvevői szoros kapcsolatban álltak Lengyelországgal, sokan oda menekültek 1711 után, Rákóczinak máig emléktáblája van Varsó belvárosában.) A lengyel-magyar kapcsolatok élénkek voltak a reformkor és az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején is. Sőt, a közmondásos lengyel-magyar barátság egyik, talán a legfontosabb eredőjét éppen itt, a XIX. századi történelemben találjuk. A dinasztikus kapcsolatok jelentette gazdag előzmények után e század közös nyomorúságai: az idegen elnyomás, a közös ellenségek teremtették meg a két nép közötti, újabb kori szimpátia alapját. Ugyancsak ekkor, a XIX. század közepén terjedt el a “Lengyel-magyar két jó barát...” (*Polak Wegier dwa bratanki...*) kezdetű, ismeretlen szerzőtől származó versike is (vö. Davies 2006: 104). A forradalom magyar kilátásainak rosszabbra fordulásában jelentős szerepe volt az orosz beavatkozásnak, annak a 200 ezer főnyi orosz seregnek, amelyet I. Miklós cár küldött I. Ferenc József kérésére. A magyar eseményekben fontos szerepet játszottak a lengyel történelemből is ismerős alakok: az 1830-31-es lengyel nemzeti felkelést leverő orosz tábornok, Ivan Paszkjevics és a magyar szabadságharc hőse, Bem József, aki az 1830-31-es lengyel felkelésben is kitüntette magát. (Bem József testét hazaszállításkor – útban Lengyelország felé – 1929 június 26-án Budapesten, a Nemzeti Múzeum előtt is felravatalozták.) A párhuzamok, összefüggések között meg kell még említeni az 1849-es győztes isaszegi csatában vakmerő hősiességgel küzdő lengyel légió vezetőjének, Józef Wysocki ezredesnek, valamint Henryk Dembińskinek a nevét. Utóbbi szintén fontos szerepet játszott az 1831-32-es lengyel szabadságharcban: Varsó katonai kormányzója, a lengyel hadsereg fővezére, Bemhez hasonlóan az osztrolenkai csata hőse volt, 1849-ben történt, meglehetősen kalandos (francia cukorgyárosnak adta ki magát) Magyarországra érkezése után maga Kossuth nevezte ki a hadsereg főparancsnokának. Túl sok szerencséje a magyaroknak vele azonban nem volt, a kápolnai csatavesztés után le is váltották, de más posztokon sem jeleskedett. 1849 júliusában ismét fővezér lett, Világos után ő is Törökországba, majd Párizsba ment, ott is halt meg 1894-ben, elfeledve, magányosan. Túl az ismertebb tényeken további érdekesség, hogy a magyar szabadságharc leveréséhez nyújtott segítségért a Habsburgok a lengyelországi Wieliczka-ban bányászott kősóval fizettek az oroszoknak, hogy az emigrációban lévő Kossuth 1863-ban óva intette a Galíciában állomásozó magyar katonákat attól, hogy engedjék magukat felhasználni az akkortájt zajló lengyel felkelés elnyomására. Worcell gróf és Franciszek Smolka 1860-ban nyíltan Magyarország védelmére keltek, Ferenc József császár

pedig Andrassy Gyula gróf tanácsára léptette életbe az akkor még a Monarchiához tartozó Galíciában a tartományi önkormányzatot és a lengyel nyelvet.

A XX. században különösen három, a lengyel és a magyar nép jelenkori történelmét is meghatározó eseményre érdemes összpontosítani: az első világháború utáni állapotra, a második világháborúval, (illetve az azt követő időszakokkal) kapcsolatos történésekre (pontosabban szólva ezek lengyel visszhangjára), valamint az 1956-os magyar forradalomról és szabadságharcról szóló információkra. Az első világháború utáni helyzettel kapcsolatban fontos tisztán látnunk egy dolgot, amely érdekes momentum, még ha valós „hatását” tekintve nincs is túl nagy jelentősége. Ez a Trianon és a versailles-i szerződés közötti különbség kérdése. Érdemes tudnunk, hogy miközben a független lengyel állam létrejöttét a versailles-i békeszerződés mondta ki, s ez jelölte ki nyugati és déli határait, (persze úgy, hogy nem adta vissza a felosztás(ok) előtti Lengyelország egész területét, de amit visszaadott, az valóban a lengyelséghez történelmileg szorosan köthető terület volt), a trianoni szerződést Lengyelország nem ratifikálta. Már Tomcsányi 1932-es, Lengyelországról szóló könyvében is azt olvassuk, hogy: *“...lényeges, soha össze nem egyeztethető különbség van a lengyel közvéleményben a versaillesi békeszerződés megváltoztatása, tehát a revízió és a Lengyelország által nem ratifikált trianoni szerződésben foglalt igazságtalanságok jóvátétele között”* (Tomcsányi 1932: 266.). Ez a korszak a lengyelek számára a felosztások, az idegen elnyomás 123 keserves éve után államiságuk visszaszerzésének küzdelmes, ugyanakkor dicső időszakát jelenti, míg a magyarok számára a nemzetcsönkítést, a megalázó trianoni békediktátum nehezen feldolgozható, máig kitörölhetetlen traumáját. 1920 után Lengyelország és Magyarország különböző érdekkörbe, más – más szövetségi rendszerbe tartozott. A két nép közötti barátság, a segítségnyújtás igénye azonban még ebben a meglehetősen ellentmondásos helyzetben is megmutatkozott. Az immár független Lengyelországot keleti irányból fenyegető Vörös Hadsereg ellen vívott varsói csata előtt a csepeli Weiss Manfred Művekből jelentős magyar hadianyag-szállítmány érkezett Skierniewicébe. Magyarország nagy mennyiségű lőszert és hadianyagot küldött Lengyelországnak, amelynek nem kis szerepe volt abban, hogy a lengyeleknek az 1920 augusztus 13-15 között zajló ütközetben sikerült győzelmet aratniuk a Vörös Hadsereg felett és megállítani a bolsevikok előrenyomulását. Lengyelország pozitív irányú érdeklődése (már csak a történelmi-kulturális előzmények és kötődések alapján is) elsősorban Franciaországra, Angliára és az USA-ra irányul. Tőlük (leginkább az első kettőtől) várta a segítséget már a második világháború kirobbanásakor is. Félelmei és aggodalmai pedig elsősorban a két „nagy birodalom”: Németország és Oroszország, valamint a történelmi-kulturális kapcsolatok, de a lengyel kisebbség sorsának alakulása miatt is, a közvetlen szomszédok: Litvánia, Belorusszia és Ukrajna irányában mutatkoznak meg. Magyarország felé Lengyelország – ez kétségtelen (de megfordítva is igaz) – az egyes korokban különböző „hőfokú”, de általában mindig barátságos érülettel viseltetett, sokszor még újabb kori történelmünk egyes bifurkációi ellenére is. Abban azonban, hogy még az újabb kori lengyel gimnáziumi történelemkönyvekben sem igazán esik túl sok szó rólunk, magyarokról, annak is része van, hogy (még Lengyelországgal szemben is) mi kis nemzet vagyunk. A lengyel történelemkönyvekben – leginkább talán ezért – nem sokat olvashatunk arról, hogy Magyarország megtagadta a részvételt a hitleri Németország lengyelországi hadjáratában és a német katonai szerelvények átvonulását is megtiltotta területén. A második világháború előtt a magyar-lengyel kapcsolatokat a magyarok is megerősítették: *“az igaz barátság törvénye köt össze bennünket Lengyelországgal”* mondta Horthy Miklós kormányzó egy parlamenti felszólalásában. Teleki Pál Hitlernek szóló levelében a következőket írta: *“Magyarország erkölcsi okokból nincs abban a helyzetben, hogy hadműveleteket kezdjen Lengyelország ellen”*. Lengyelország lerohanása után a “lengyelmentő” id. dr. Antal Józsefnek döntő szerepe volt a „balatonboglári fészek” létrehozásában, ahol több tízezer lengyel katona és civil lelt menedéket. Történt mindez ellenszélben, amikor a magyar politikusok mozgástere nem volt túlságosan tágasnak nevezhető. Fontos azonban elmondani, hogy a lengyel gimnáziumi történelemkönyvek sokszor hiányos információi ellenére, a lengyel menekültek magyarországi befogadásának emléke része a lengyel történelmi emlékezetnek. A budapesti lengyel intézet az ELTE jogelődjének számító Pázmány Péter Tudományegyetemnek köszönhetően Lengyelország második világháborús összeomlása után is zavartalanul működhetett

tovább, teljes autonómiát élvezve, egészen 1944 március 19-ig. A sokáig tabunak számító Katyń kérdéséről is fontos tudnunk, hogy áldozatai között ott találjuk a magyar Korompay Emánuel Aladárt, s hogy a magyar Orsós professzor a törvényszéki orvostan szakértőjeként részt vett a tömegsírok feltárásában, nevét Katyńról szóló könyvében Leopold Jerzewski is említi (Jerzewski 1990: 27). A varsói felkelés idején is állomásoztak magyar alakulatok a lengyel főváros környékén. Mivel a magyarok nem voltak hajlandók a lengyelek ellen harcolni, sőt, gyakori volt a felek közötti barátkozás, a németek döntöttek a magyar egységek áthelyezéséről. A következő állomás 1956 kérdése, amelynél megint fontos a lengyel szál, hiszen a forradalmi eseményekhez a „lengyel október”, lengyelek iránti rokonszenvtüntetés adta az ösztönzést. *“Aki magyar velünk halad, követjük a lengyel utat”* skandálták sokan – mintegy a forradalom nyitányaként – a pesti utcán vonulók közül. A felkelésben több lengyel is részt vett, így például Wiktor Woroszyński, aki naplót írt a magyarországi '56-os eseményekről. Abban, hogy '56-ról a lengyelek viszonylag hű képet kaphattak, nagy szerepe volt a Lengyel Rádió budapesti tudósítójának, Marian Bielickinek, aki hűen tudósított az 1956 november 5-én, Budapesten zajlott véres harcokról. Lengyelországban csak alig sikerült elkerülni azokat az eseményeket, amelyek Magyarországon bekövetkeztek, és a lengyel vöröskereszt – Csehszlovákia tiltakozása ellenére – vért és gyógyszert küldött a magyaroknak. Az ENSZ november 21-ei ülésén a lengyel delegáció tartózkodott a magyarországi szovjet intervenciót elítélő határozat megszavazásánál, ami példa nélküli (30 éves ENSZ tagsága alatt ez volt Lengyelország egyetlen tiltakozó gesztusa). Lengyelország jelenkori történelmében nem találkozunk olyan, a társadalom egészét érintő terrortal, mint amelyet Kádár vezetett be 1956 után Magyarországon. Kádár 1956 után egy ideig nem is volt szívesen látott vendég Varsóban. Az 1989-es fordulatot megelőzően a magyar ellenzék egyes tagjai jó kapcsolatot ápoltak a lengyel ellenzékkel, s a lengyelországi történések, a Szolidaritás sokszor egyfajta katalizátorként hatottak a magyar eseményekre. Sok magyar ellenzéki a lengyelektől tanulta el a szamizdat kiadványok készítésének és terjesztésének technikáit. Nagy volt ekkoriban a személyes kapcsolatok és a lengyel-magyar barátság iránt elkötelezett értelmiségiek áldozatos munkálkodásának szerepe (Kerényi Grácia, Kovács István - Edward Stachura). A lengyelországi viszonylagos „szellemi szabadság” (kevésbé volt szigorú a cenzúra) vonzó volt a magyaroknak, „divatba jött” a lengyelek iránti érdeklődés, a lengyelországi autóstoppos kirándulások, a lengyeltanulás. Ennek központjai a Budapesten működő Lengyel Kulturális Központ, az *“Ósrodek”* és az ELTE Lengyel Filológiai Tanszéke voltak. Magyarországon imponált a viszonylagos jólét, amely a *“nyugati civilizáció szelét”* jelentette a lengyeleknek.

1981-ben, a hadiállapot bevezetésekor a lengyelországi eseményeket Magyarországon a kádári propaganda tompítva táalta, magát a hadiállapotot 'rendkívüli állapotnak' félrefordítva. Jellemző volt *“A lengyelek nem dolgoznak, ezért nincs mit enniük”* típusú hazugságok kádári propaganda által való tudatos sulykolása, ami részben (főként a teljesen tájékozatlan közönség körében) és egyre csökkenő intenzitással bár, de talán máig hat. Ekkorra tehető a lengyeleket lejárató, sértő viccek szervezett terjesztése is. A fő tétel: *“a lengyelek nem dolgoznak, ezért vannak országukban ellátási gondok, nálunk viszont a párt bölcs vezetése alatt mennyivel jobb az életszínvonal, hiszen bőven van nemcsak hús, cukor, liszt, de még kávé, tea, csokoládé, rágógumi, csaknem nyugati minőségű szappan, cigaretta és üdítőital is, ami ott nem kapható.”* A lengyelekkel kapcsolatot tartó, az országba gyakran utazó személyeket gyakran a *“szolidaritás ügynökeinek”* bélyegezték. Mindenki gyanússá vált, aki lengyel dogokkal foglalkozott. A lengyel nyelvtanfolyamokon ekkoriban nemegyszer *“megfigyelők”* azaz kormányhú besúgók is részt vettek. Számos magyar írónak-költőnek, értelmiséginek volt ekkoriban valamilyen lengyel kapcsolata vagy lengyelekkel összefüggő élménye, amit gyakran a műveibe is beépített, írásaiban is megfogalmazott, némelyek közülük lengyel történelmi témákat dolgoztak fel műveikben (pl. Bereményi Géza, Csoóri Sándor, Kiss Gy. Csaba, Kovács István, Kukorelli Endre, Petri György, Spiró György). A késő kádári korszakban, illetve a rendszerváltás utáni első években jelentőssé vált a *“lengyel KGST piacok”* szerepe, ami azonban nagyban hozzájárult a *“lengyelek = seftelők népe”* sztereotípiá megszületéséhez és elterjedéséhez. Sok honfitársunk ekkor felsőbbrendűségi tudattal, lenézően viszonyult a (nyilvánvalóan nem a lengyel társadalom elitjét képviselő) lengyel árusokhoz (miközben persze igénybe vette szolgáltatásaikat). Itt

is születtek azonban ismeretségek, sőt, életre szóló barátságok. A rendszerváltás után a két ország magatartását az ekkoriban indult visegrádi együttműködés és a változó "hőfokú" hivatalos kapcsolatok jellemzik. Hol a közös múlt, hol pedig a versengés szelleme dominál, ahogy az éppen regnáló politikai kurzusnak megfelel. A Gyurcsány-éra időszakában a lengyel-magyar kapcsolatok háttérbe szorítása, alacsonyabb hőfokon való működtetése volt tapasztalható. Ezt ellentétes folyamat követte: a kapcsolatok megélénkülése lett jellemző, a magyar politika közeledését és ennek jelentőségét a kezdeti visszafogottság után a hivatalos lengyel politika is felismerte és viszonzza. A magyar európai uniós elnökség alatt Lengyelországgal kapcsolatos programokat/kiállításokat szerveztek, ugyanez hasonlóképpen megtörtént a lengyel uniós elnökség alatt is (amikor a régi hagyományokat követve a diplomáciai fogadásokon magyar borokat kínáltak a külföldi vendégeknek). Lengyelország többször egyértelműen fellépett Magyarország kedvezőbb megítéléséért az Európai Unióban és kiállt Magyarország mellett. A civil szférában ma is indulnak egyéni, a lengyel-magyar barátságot ápoló és erősítő civil kezdeményezések, jellemző a történelmi évfordulók közös megünneplése. Ez a hivatalos lengyel és magyar külpolitika Oroszországhoz való viszonyulásának eltérései ellenére máig így van. E részt lezárandó álljon itt három, a két nép kapcsolatáról, a lengyel-magyar barátságról és a lengyelek magyarokról alkotott képéről szóló idézet a hozzájuk tartozó kommentárokkal: *"A magyar-lengyel kapcsolat a későbbi századokban is szoros maradt. [...] A 19. században a két hasonló és alapvetően összevethető történelemből táplálkozó nemzeti mozgalom között olyan barátság jött létre, amely egyedülálló volt a régió egymással szemben álló nemzetei között. A 20. században a két független, Németország és Oroszország közé szorult köztársaság megint csak párhuzamos fejlődési utat járt be. Sőt, még a kommunista Kelet-Európában is olyasfajta valódi testvéri kapocs alakult a két testvérpárt között, amely ritka volt erre felé. És ma is alig akad olyan ember Krakóban vagy Budapesten, aki ne tudná elismételni a régi mondókát lengyelül vagy magyarul: *Węgień Polak dwa bratanki, Tak do szabli jak do szklanki. Lengyel, magyar két jó barát, Együtt harcol s issza borát.*" (Davies 2006: 104.) A két nép közös múltjáról, egymáshoz való kötődéséről aligha lehet sommásabb, s objektívebb összefoglalást adni. *"Nem volt mindig felhőtlen a magyar-lengyel viszony. Számos olyan történelmi eseményt lehetne említeni, amelynek idején ellentétek, feszültségek határozták meg a két ország kapcsolatait. Ám a barátság jegyében eltekintünk tőlük, soroljuk viszont a közös múlt hőseit, nagyszerű pillanatait. Föltételezvé a múlt, s benne a lengyel-magyar kapcsolatok egyenes vonalú folyamatát, úgy képzelvén, hogy történések olyan, egymáshoz fűződő láncolatáról van szó, melyben a szereplők, Magyarország és Lengyelország (vagy ha úgy tetszik: a magyar és a lengyel) ugyanazok lettek volna századokon át, függetlenül a különböző korok, társadalmi és politikai helyzet meghatározottságaitól. [...] Hajlamosak vagyunk megfeledkezni arról, hogy a lengyelek szellemi örökségében a szláv összetartozásának is vannak hagyományai, nálunk meg általában semlegesebb-pozitívabb a németek képe történelmi emlékezetünkben, mint a lengyelekében."* (Kiss Gy. Csaba A Közös Kód. Egy testvér a magyar és a lengyel. In Múlt Kor 2011 nyár 35). Edmund Jan Osmańczyk írja Rzeczpospolita Polaków [A Lengyel Köztársaság] című 1978-as, Varsóban megjelent könyvében a Lengyelországtól délre eső területekről, Magyarországot is említve: *"A sokféle nemzetiség, kultúra, vallási tradíció és népszokás miatt kulturális szempontból Európának különösen gazdag vidéke ez."* (Osmańczyk 1978: 212. saját fordítás). Ma is érvényes megfogalmazása ez annak, amit a lengyelek felfogásában Magyarország hagyományosan jelent: kulturálisan sokszínű, csaknem "egzotikus" ország, paprikával fűszerezett, csípős ételek (az "Piros Arany" paprikakrémét számos lengyel ismeri és kedveli), jó borok, erős pálinka, kellemes fürdők, nyitott, többnyire barátságos emberek, nagyon furcsa, teljesen érthetetlen nyelv, és persze mindezek mellett (vagy mögött?) ott vannak a közös múlt emlékei. Ha a mai lengyelek számára fontos magyar földrajzi helyekről van szó, mindezekhez hozzátehetjük Budapest, Balaton és Hajdúszoboszló nevét (így, ebben a sorrendben). Meg kell még jegyezni azt is, hogy Lengyelországon belül is talán intenzívebben él a lengyel-magyar barátság gondolata, a magyarokhoz való kötődés érzése a hozzánk közelebb eső Krakóban és környékén, míg egy poznańi vagy gdański ember meglehet, már csak ugyanazokat a közkeletű sztereotípiákat ismétli a magyarokkal kapcsolatban, mint egy berlini vagy épp egy koppenhágai. El kell még mondani, hogy a lengyel-*

magyar barátságunk emléknapja is van: ezt minden év március 23-án tartják. Az emléknap civil kezdeményezésre született és nem kötődik konkrét, a két nemzet életében sorsfordulót jelentő, múltbeli történelmi eseményhez. Apropióját az adja, hogy 2006 március 24-én Lech Kaczyński lengyel és Sólyom László magyar köztársasági elnök Győrben felavatta a ~ első, köztéren álló emlékművét. Eredetileg tehát egy nappal előbbi volt a dátum, a magyar Országgyűlés, majd nem sokkal később a lengyel parlament, a *Sejm* valamiért mégis március 23-i dátumot fogadott el emléknapként 2007-ben. A lengyel-magyar barátság emléknapján a páros években Magyarország, a páratlan években Lengyelország egyik városa ad otthont az ünnepi rendezvényeknek és látja vendégül a lengyel, illetve a magyar államfőt.

A sikeres Lengyelország

Töretlenül fejlődő lengyel gazdaság

Az Európai Unió hatodik legnépesebb és nyolcadik legnagyobb gazdaságával bíró tagországa Lengyelország, amely a közép-kelet-európai országok közül a tagság egyértelmű nyertese (Szlovákia mellett). Éves átlagban 4%-kal tudta növelni gazdaságát és a 2008-ban kezdődött válság sem rontotta gazdasági teljesítményét, 2003 óta egyszer sem került recesszióba. Az uniós életszínvonal átlagához Lengyelország 17 százalékponttal került közelebb, míg Magyarország csupán 4-gyel.

A lengyel áruexport az ukrain háborús helyzet és az Oroszországgal szembeni embargóból fakadó nehéz gazdasági és politikai körülmények ellenére 163,1 milliárd eurós rekordszintet ért el, amely magasabb volt az egy évvel korábban mért 5,2%-os szintnél. A lengyel munkaerőpiac is kedvezően alakult: a 2014. év végére a munkanélküliség szintje 11,5%-ot ért el, amely 1,9%-os javulást jelent az előző évhez képest. A lengyel fejlődés sikere az uniós források hatékony felhasználásával függ össze.

Egyre jobb Lengyelország beruházási bizalmi megítélése is, az ország már a 2013-as FDI (Confidence Index) bizalmi index listáján a 19. helyen szerepel. Jarosław Giziński, a Heti Válasz tárcaírója elmondja, hogy *„Május utolsó napjaiban látott napvilágot a Boston Consulting Group elemzőintézet jelentése, melyből kitűnik, hogy az utóbbi években a fejlett világban Lengyelország gazdasági mutatói javultak a leggyorsabban.”* Folyamatosan nő az új befektetések száma, különösen a gépgyártásban, a kutatás-fejlesztésben, valamint az elektronikai és a vegyiparban. A lengyel tervezők egyre keresettebbek a világon. Erre lehet jó példa Jacek Frohlich a BMW külső dizájnereért felelős igazgató személye. Lengyelország a negyedik legnagyobb bútorexportőr Kína, Németország és Olaszország után. Az ország 100 éves repülési történelemmel és több mint 80 éves repülőgépipari hagyományokkal büszkélkedhet. A fejlett tudományos, felsőoktatási és műszaki környezet fontos szerepet játszik a szektor fejlődésében. Ma szinte a világ valamennyi kereskedelmi repülőgépe tartalmaz legalább egy Lengyelországban gyártott műszert vagy alkatrészt. A repülőgépiparban, vagy a hozzá kapcsolódó ágazatokban tevékenykedő lengyel kis- és középvállalkozások száma meghaladja a 120-at. A Bydgoszczban működő PESA cég pedig korszerű vasúti járművek (villamosok, mozdonyok, vagonok és motorvonatok) gyártója.

A sikertörténet nem csak a gazdasági mutatókban, statisztikai számokban mutatkozik meg, hanem a lengyelek szubjektív érzései szerint is. A lengyelek 47%-a mondja azt, hogy a gazdasági helyzet ma jobb, mint a kommunizmus alatt, (ugyanazt a választ a magyar megkérdezett 8%-a adta) míg 12 %-uk mondja azt, hogy a gazdasági helyzet nem változott, illetve csupán 35 %-uk érzi rosszabbnak a jelenlegi helyzetet (a mi esetünkben ez az arány sajnos igen magas, 72 %), mint a kommunizmus alatt. A számokból az is kiolvasható, hogy a lengyelekben kevésbé él a rendszerváltás előtti idővel kapcsolatos nosztalgia és kellő optimizmussal néztek és néznek a jövő kihívásai elé.

Sikeres ágazatok és piaci együttműködés

Hazánkban csak kevésbé ismert tény, de igaz: Lengyelország számos kiváló kozmetikai terméket gyárt, amelyek a nemzetközi piacon komoly elismerést vívtak ki maguknak; ezek legtöbbször magas minőség és megfizethető ár jellemzi. A rendszerváltás után több nagy nemzetközi vállalat (pl. Henkel, L’Oreal,

Beiersdorf, Avon, Oriflame, Colgate, Palmolive) telepedett meg Lengyelországban, de számos olyan új lengyel kozmetikai cég is alakult (pl. Dr. Irena Eris Kozmetikai Laboratórium, Soraya, DAX Cosmetics, Ziaja, Kolastyna, Oceanic, Dermika, Joanna, Bielenda, Hean, Inglot, Inter Fragrances), melyeknek termékei a világ legjobb márkáival is bátran állják a versenyt. Még az 1970-es évek elejéről származó, ám ma is létező lengyel kozmetikai márka pl. a Pani Walewska, amelyet a Miraculum (akkoriban kozmetikai vállalat, valójában egy 1924-ben alapított, krakkói székhelyű cég, ma részvénytársaság) dobott piacra. A krémet egy 1966-ban készült lengyel filmkomédia (Marysia i Napoleon) inspirálta. A Pani Wawelska "klasszikus" változata kék üvegcsében került forgalomba, amelynek formája a nagy francia hadvezér kalapjának megfordított alakját idézte, rajta pedig Walewska grófnő aranszínű sziluettje volt látható. A több évtizedes múltra visszatekintő krém mára az eredeti dizájn modernizálásával három szériából (Classic, Chic, Gold) álló, számos országban keresett termékcsaláddá bővült.

Mindezeknek köszönhetően Lengyelország ma a kozmetikumok hatodik legnagyobb gyártójának számít Európában. A lengyel kozmetikai ipar gazdag múltra tekint vissza és részben ebben rejlik sikerének titka is. Számos olyan személynek van lengyel kötődése, aki a kozmetikai ipar területén később világhírré tett szert. Közéjük tartozik a napvédő krém, a színes arcpúderek és a szempillaspirál használatát elterjesztő Helena Rubinstein, aki Krakkóban született, és itt nyitotta meg első üzletét. Szintén lengyel földön, Łódźban született a Max Factor nevű cég alapítója, Maximilian Faktorovics és itt alkotta meg első alapozóját. Sziléziában jött világra a hamburgi gyógyszertárát a Beiersdorf nevű világcéggé fejlesztő dr. Oscar Toplowitz is. Litvánia mellett ma Lengyelország az egyetlen olyan ország Európában, ahol egyetemi szinten oktatják a kozmetológiát. Ennek és a nagyvállalatoknak, valamint a több száz kis- és mikrovállalkozásnak, laboratóriumnak, a kémiai és biotechnológiai cégeknek és végül csomagolóanyag-gyártó vállalkozásoknak is köszönhető, hogy a teljes gyártási folyamat az országon belül lokalizálódik: a koncepciótól a kutatáson, a tesztelésen, a termelésen és a csomagoláson át egészen a végtermékig. Volt/van tehát mire építeni, s ilyen háttérrel érthető, hogy a kozmetikai ipar Lengyelországban igazi sikertörténet: a lengyel kozmetikumokat több mint 130 országban értékesítik szerte a világon, köztük olyan helyeken, mint Trinidad és Tobago, Új-Zéland vagy éppen Chile, de természetesen jelentős a kereslet Közép- és Kelet-Európa országokban, valamint Európa olyan vezető kozmetikai piacain is, mint pl. Franciaország, Spanyolország, Németország vagy Nagy-britannia.

Az ország almatermelésben és exportban is európai éllovasnak számít, hiszen Kína és az USA után a világ harmadik legnagyobb almatermelője. A lengyelországi almatermelés évente mintegy 3,2 millió tonnát tesz ki, ami a teljes gyümölcstermelés 70%-át adja, így ez az egyik legfontosabb lengyel exporttermék. A lengyel alma legnagyobb felvevőpiaca hagyományosan Oroszország és Belorusszia, de a gyümölcs eljut a nyugati európai országokba és Észak-Afrikába is. A jelenleg érvényben lévő szankciók miatt kieső orosz felvevőpiacot a lengyelek a közel-keleti piacokkal, elsősorban Szaúd-Arábia bevonásával próbálják pótolni. Az Észak-Amerikából származó magas bokrú fürtös áfonya termesztése immáron a lengyelek névjegyévé is vált. Az Egyesült Államok és Kanada után Lengyelországban termesztik a legtöbb ilyen ízletes gyümölcsöt.

Fentebb hosszasan beszéltünk a mai együttműködés előzményét jelentő lengyel-magyar történelmi kapcsolatokról, majd olyan területeket is felsoroltuk, ahol a mai Lengyelország sikereket ért el. Ennek a történelmi-kulturális-országismereti háttérének az ismerete a marketing területén is fontos szerephez jut. Komoly előny ugyanis, ha ismerjük annak a beszélőközösségnek a történelmi-kulturális kultúráját, ahol termékeinket forgalmazni kívánjuk. Nem kis segítséget jelent, ha tudjuk, hogy az általunk eladni kívánt terméknek az adott területen évszázados kulturális beágyazottsága van. Erre lehet példa a lengyel borpiac, amelyet a magyar bor éppen mostanában próbál – több évtizedes szünet után – visszahódítani.

Bátran teheti, mert a magyar bort a lengyelek mindig is igen nemes, kiváló italnak tartották, ami nyelvi oldalról is számos példával igazolható. Elég csak a *Kto węgierskie wino pije, ten po śmierci nie gnije*. 'Aki magyar bort iszik, az a halála után nem rothad el.' mondásra gondolni, amely jól példázza azt a legendás gyógyhatást, amelyet a lengyelek a magyar bornak tulajdonítottak, hiszen az még

úgymond a halál után is romolhatatlanságot biztosít fogyasztója testének. A tokaji bornak évszázadokon át Lengyelország volt a hagyományos felvevőpiaca. A borút Sárospatakból vezetett a Tőketerebes (ma: Terebes, Szlovákia), Varannó (Vranov, Szlovákia), Felső-vizköz (Svidnik, Szlovákia), Dukla, Tarnów - Jaslo - Krosno városokon keresztül, ahonnan a magyar bor eljutott Krakkóba, illetve egész Galíciába. A lengyeleknek a magyar borra saját szavuk is van, ez a węgryz. A pincében érlelt jófajta magyar bort (węgryz w lochu) a lengyel költőfejedelem, Adam Mickiewicz is dícséri Pan Tadeusz Tádé úr című híres művében, de a szó előfordul a Mária Terézia korából való, a lengyelek körében máig ismert mondásban is: *Nie masz wina nad węgryzna!* 'Nincs jobb bor, mint a magyar!'. Szintén a magyar bor a tárgya a *Stary wegrzyn dobry, ale stary kochanek diabła wart.* 'A magyar óbor jó, de az öreg szerető mit sem ér.' - gyakran félrefordított - lengyel szólásnak is. Lengyel kapcsolatra utal a tokaji bor egyik fajtájának jelzője, a magyar nyelv meglehetősen kevés lengyel eredetű jövevényszavainak egyike, a *szamorodni* (lengyelesen: *samorodny*) kifejezés is, amely valójában összetett lengyel melléknév: samo + rodny. Jelentése szó szerint: 'magától születő' azaz 'magától fejlődő, növekvő', s máig ott díszleg az ilyen bort tartalmazó tokaji palackok címkéjén. A jelző olyan hegyaljai borokra vonatkozik, amelyekben benne maradnak az aszúszemek. "A tokaj-hegyaljai magyar szókincsben és borászati hagyományban, bortechnológiában a samorodni bor az egykori főbor elnevezése is a lengyel borkereskedőkre utal. A XVI. század második felétől kimutatható borfésülés elnevezését a XIX. század második negyedétől vették át a magyarok a lengyelektől. Az aszúszemek kiválogatása nélkül, egybe szüreteltet jelentett" (Csoma Zsigmond, Borból lettem, borrá leszek. In: Múlt kor, 2011 nyár 57.) Mindehhez tegyük még hozzá: Krakkóban máig élő, több évszázados hagyománya van annak, hogy a város katolikus templomaiban jóféle magyar tokaji bort (lengyelesen csak: *tokaj*) használnak misézéshez. Napjainkban a lengyel fiatalok körében kezd egyre divatosabbá válni a borivás és az is erősödő tendencia, hogy baráti látogatások alkalmával egy üveg bort visznek ajándékba.

Összefoglalás

Előadásunkban a jelenkori gazdasági és politikai együttműködés alapjául szolgáló lengyel-magyar történelmi kapcsolatokról, illetve néhány mai lengyel gazdasági és országismereti tényről szóltunk részletesebben. Ezek számbevétele után, a kelet-közép-európai régióban meghatározó szerepet betöltő Lengyelország sikeres ágazatairól szóló rész végén, fontosnak tartottuk felhívni a figyelmet egy olyan, mély kulturális beágyazottságú, a magyar termékek számára komoly lehetőségeket rejtő szegmensre, mint a lengyel borpiac.

Mai, egyre több veszélyt és bizonytalanságot hordozó világunkban nem lehet eléggé hangsúlyozni a térségi együttműködés fontosságát az Európai Unión belül, különös tekintettel e térségi együttműködés érdekérvényesítő potenciáljára a globális nemzetközi térben. A kelet-közép-európai regionális együttműködés (és az ehhez szorosan kötődő magyar érdekérvényesítés) azonban nem elképzelhető a regionális nyelveket beszélő és a hozzájuk kötődő kultúrákat behatóan ismerő, felkészült szakemberek nélkül.

Referenciák

- [1] A "lingvoreáliák" kifejezést Várnai Dorota használja először és a hozzá kapcsolódó tartalmakat is részletesen vizsgálja cikkében: Várnai, Dorota Kilka uwag dotyczących kontrastywnych badań realiów kulturowych w języku węgierskim i polskim In: Polono-Hungarica 6. Budapest, 1992., ELTE, Lengyel Filológiai Tanszék – Lengyel Tájékoztató és Kulturális Központ, 86-93.
- [2] Pátrovics, Péter A magyar történelem eseményei a lengyelországi történelemkönyvekben és a Lengyelország-történetekben In: Könyv és Nevelés XVI. évf., 2014/3. 91-105.

- [3] Tapolcai, László Lengyelország történeti és mitikus kezdetei. A tér alakulása. Budapest, 2011. United U-rope Bt., 130-131, 136-137.
- [4] Giziński, Jarosław Ki a jobb jobboldali? In: Heti Válasz XV. évf. /23. 2015 jún. 4-i sz. 27.
- [5] Bod Péter Ákos felhívja a figyelmet a jelenkori külgazdasági trendekre és megállapítja, hogy „a három visegrádi ország ... mára milyen komoly partnerünkké vált”. Elmondja, hogy „Oroszországot a kivitelünkben megelőzi Lengyelország”, s, hogy „Importban Lengyelország nagyobb partnerünk, mint Olaszország.” Bod Péter, Ákos Hogy kik? In: Forbes 2015 júniusi szám, 12.